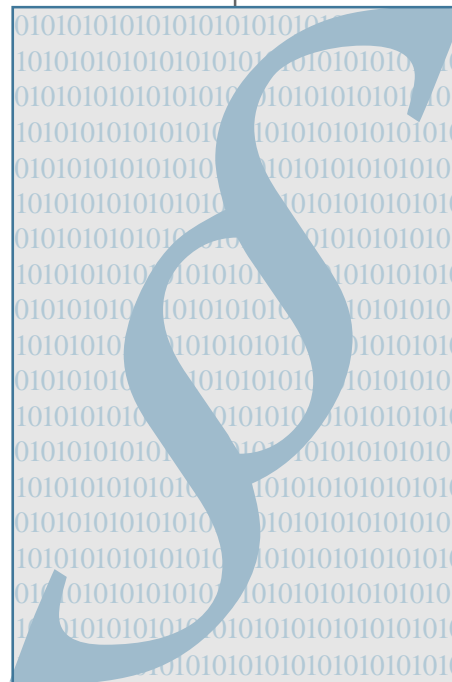

Behandling av personuppgifter

*Information
om
personuppgiftslagen*

Tryck: Norstedts Tryckeri 1998. Upplaga: 5000 ex.

REGERINGSKANSLIET

Justitiedepartementet

REGERINGSKANSLIET

Behandling av personuppgifter

*Information om
personuppgiftslagen*

Denna skrift är framtagen av Justitiedepartementet. Ytterligare exemplar kan beställas hos Justitiedepartementet, 103 33 Stockholm.

Tel: 08-405 47 11. Fax: 08-20 27 34.

Enstaka exemplar är gratis.

Förord

Den 24 oktober 1998 träder en ny lag i kraft som syftar till att hindra att den personliga integriteten kränks genom behandling av personuppgifter, personuppgiftslagen (SFS 1998:204). Lagen bygger på gemensamma regler som har beslutats inom EU.

Regeringen meddelar kompletterande föreskrifter i anslutning till lagen.

Genom personuppgiftslagen upphävs 1973 års datalag. För behandling av personuppgifter som pågår när den nya lagen träder i kraft gäller datalagen dock under en övergångstid.

I denna broschyr ges en översiktlig presentation av personuppgiftslagen. Den som vill veta mer om lagen kan ta del av regeringens proposition 1997/98:44 och konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU18. I propositionen återges bl.a. de bakomliggande EU-reglerna. Det nu nämnda materialet är även tillgängligt på Internet: www.rixlex.riksdagen.se

Ytterligare information finns i det betänkande som Datalagskommittén lade fram i mars 1997 och som legat till grund för den nya lagen: Integritet • Offentlighet • Informationsteknik (SOU 1997:39).

Datainspektionen är tillsynsmyndighet enligt personuppgiftslagen och kan i denna egenskap lämna information om de nya reglerna. Information finns också på inspektionens webbplats på Internet: www.din.se

Stockholm i september 1998

Innehållsförteckning

1	Bakgrunden till personuppgiftslagen	5
2	Vad innebär personuppgiftslagen?	6
3	Personuppgiftslagens terminologi	8
3.1	Personuppgifter	8
3.2	Behandling (av personuppgifter)	8
3.3	Personuppgiftsansvarig och personuppgiftsbiträde	9
3.4	Personuppgiftsombud	9
3.5	Samtycke	10
4	Var gäller personuppgiftslagen?	11
5	Offentlighetsprincipen samt tryck- och yttrandefriheten	12
6	Grundläggande krav på behandling av personuppgifter	13
7	Tillåten behandling av personuppgifter	14
7.1	Allmänt	14
7.2	Behandling av känsliga uppgifter	15
7.3	Behandling av uppgifter om lagöverträdelser m.m.	15
7.4	Behandling av personnummer	16
8	Den som är registrerad har rätt till information	17
8.1	Information som den registrerade alltid skall få	17
8.2	Information som den registrerade får efter ansökan	18
9	Vissa beslut genom databehandling	19
10	Rättelse	20
11	Säkerheten vid behandling av personuppgifter	21
12	Överföring av personuppgifter till tredje land	22
12.1	Allmänt	22
12.2	Personuppgifter och Internet	23
13	Anmälan om behandling av personuppgifter	24
14	Tillsyn	25
15	Skadestånd och straff	26
16	Datalagen gäller fortfarande i vissa fall	27

1

Bakgrunden till personuppgiftslagen

Utvecklingen inom informationstekniken går allt fortare. Tekniken blir hela tiden kraftfullare, enklare att hantera och billigare. Det gör att den blir tillgänglig för allt fler. Samtidigt blir det allt lättare att ta del av och sprida datorlagrad information. Sätten att lagra och söka informationen blir alltmer flexibla.

Den nya teknikens möjligheter har gjort att även hanteringen av personanknuten information ökat, t.ex. vid användningen av datorer. Medvetenheten har också ökat om att fler och fler uppgifter finns tillgängliga på allt fler ställen. De metoder som används för att samla in och bearbeta personanknuten information förfinas ständigt. Den som använder Internet eller moderna kort för t.ex. betalning kan lätt – utan att vara medveten om det – lämna s.k. elektroniska spår efter sig.

Utvecklingen har medfört att tekniken kan användas på ett sådant sätt att den medför oacceptabla ingrepp i den personliga integriteten. Den enskilde har rätt att av samhället få skydd mot sådana integritetskränkningar. Samtidigt måste individens skyddsbehov vägas mot andra grundläggande demokratiska rättigheter och värden, t.ex. informationsfriheten och yttrandefriheten. Legitima behov av att använda personanknuten information finns även för t.ex. samhällsplaneringen.

Det är således många avvägningar som måste göras vid utformningen av en lagstiftning till skydd för den personliga integriteten när det gäller personuppgifter. Härtill kommer att lagstiftningen inte i onödan bör hindra användningen av ny teknik. Den nya tekniken för med sig inte bara risker utan också fördelar. Sådant som inte kunde göras förr är nu möjligt tack vare tekniken – något som redan inneburit en höjning av livskvaliteten och en ökad frihet för många människor.

1973 års datalag har under en längre tid betraktats som föråldrad. Den har inte i alla delar motsvarat de krav som kan ställas på en ändamålsenlig lagstiftning till skydd för den personliga integriteten. Lagen har därför behövt ersättas av en ny, modern lag. De nya reglerna har utformats med beaktande av det dataskyddsdirektiv som antagits inom EU år 1995 och som nu genomförs i alla medlemsländer. En grundläggande utgångspunkt har varit att ansvaret för att behandling av personuppgifter sker på ett lagligt sätt i första hand skall ligga på den som behandlar sådana uppgifter.

2

Vad innebär personuppgiftslagen?

I detta avsnitt presenteras huvudpunkterna i den nya lagstiftningen. Dessa är:

- Människor skall skyddas mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter.
- Till skillnad från datalagen omfattar den nya lagen inte bara automatiserad behandling av personuppgifter utan i vissa fall även manuella register.
- Personuppgiftslagen gäller inte vid behandling av personuppgifter som ett led i en verksamhet av rent privat natur.
- Bestämmelserna i lagen tillämpas inte i den utsträckning det skulle strida mot grundlagsbestämmelserna om tryck- och yttrandefrihet eller inskränka offentlighetsprincipen.
- I princip tillämpas lagen inte heller på journalistisk, konstnärlig eller litterär verksamhet.
- Om det i en annan lag eller i en förordning finns bestämmelser som avviker från personuppgiftslagen, gäller de bestämmelserna i stället.
- Det gamla systemet med licens och tillstånd avskaffas. Ansvaret för att behandling av personuppgifter sker på ett lagligt sätt läggs i första hand på den som behandlar sådana uppgifter. Datainspektionen utövar tillsyn över att personuppgiftslagen efterlevs.
- Personuppgiftslagen ställer upp vissa grundläggande krav på behandlingen av personuppgifter. Dessa krav innebär bl.a. att personuppgifter får behandlas bara för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål.
- Personuppgifter får, om de grundläggande kraven är uppfyllda, i princip behandlas bara om den registrerade lämnar sitt samtycke till det. Från denna regel finns dock flera undantag, t.ex. om det är nödvändigt
 - vid myndighetsutövning
 - när en arbetsuppgift av allmänt intresse skall utföras
 - för att den personuppgiftsansvarige skall kunna fullgöra en rättslig skyldighet
 - för att ett avtal med den registrerade skall kunna fullgöras.
- För behandling av känsliga personuppgifter – t.ex. om politiska åsikter

eller hälsa – gäller särskilt stränga regler. Detsamma gäller överföring av personuppgifter till andra länder.

- Den registrerade har rätt till information om behandling av personuppgifter som rör honom eller henne.
- Behandling av personuppgifter skall anmälas till Datainspektionen. Detta gäller dock inte om den som ansvarar för behandlingen har utsett ett s.k. personuppgiftsombud.
- Den som bryter mot personuppgiftslagen kan bli skadeståndsskyldig eller dömas till straff.

3

Personuppgiftslagens terminologi

I personuppgiftslagen används några centrala begrepp som återkommer i flera olika sammanhang, bl.a. i den här broschyren, och som det därför är bra att känna till. De viktigaste av dem presenteras här nedan.

3.1 Personuppgifter

All slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet utgör personuppgifter.

Personuppgiftslagen gäller för sådan behandling av personuppgifter som helt eller delvis görs med hjälp av datorer. Lagen gäller också för annan behandling av personuppgifter, om dessa ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier (s.k. manuellt register).

Lagen gäller inte för behandling av personuppgifter som en fysisk person utför i en verksamhet av privat natur. Detta innebär t.ex. att enskilda för rent privat bruk kan föra en elektronisk dagbok eller ett register över sina vänners och släktingars adresser osv. Enskildas ord- och textbehandling och kommunikation med elektronisk post faller som regel också utanför lagen.

3.2 Behandling (av personuppgifter)

Med behandling avses allt man gör med personuppgifter, vare sig det sker genom databehandling eller inte. Som exempel på behandling av personuppgifter kan nämnas

- insamling
- registrering
- lagring
- bearbetning
- utlämnande genom översändande, spridning eller annat tillhandahållande av uppgifter
- sammanställning eller samkörning.

Det finns inte något krav på att de uppgifter som databehandlas skall vara strukturerade i ett register eller liknande. Datoriserad ord- och textbehandling eller liknande behandling av löpande text som innehåller personuppgifter omfattas därför av lagen.

Personuppgifter får behandlas bara för särskilda, uttryckligt angivna ändamål. Uppgifter som man har samlat in för ett visst ändamål får man inte senare behandla på ett sätt som inte är förenligt med det ändamålet.

3.3 Personuppgiftsansvarig och personuppgiftsbiträde

Den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer varför och hur personuppgifter skall behandlas kallas personuppgiftsansvarig. Vanligtvis är detta en juridisk person; ett bolag, en förening, en myndighet, en kommun eller ett landsting. Även en fysisk person – t.ex. en näringsidkare – kan dock vara personuppgiftsansvarig.

Med personuppgiftsbiträde avses den som behandlar personuppgifter för den personuppgiftsansvariges räkning. Det kan röra sig om en anställd eller t.ex. en utomstående servicebyrå.

3.4 Personuppgiftsombud

Ett personuppgiftsombud är en fysisk person som, efter förordnande av den personuppgiftsansvarige, självständigt skall se till att personuppgifter behandlas på ett lagligt och korrekt sätt.

Personuppgiftsombudet skall påpeka eventuella brister för den personuppgiftsansvarige. Om personuppgiftsombudet har anledning att misstänka att den personuppgiftsansvarige bryter mot de bestämmelser som gäller för behandlingen av personuppgifter och påpekar detta, men den personuppgiftsansvarige inte rättar till saken så snart det går, skall personuppgiftsombudet anmäla detta till Datainspektionen.

Personuppgiftsombudet skall även i övrigt samråda med Datainspektionen om det är tveksamt hur de bestämmelser som gäller för behandlingen av personuppgifter skall tillämpas. Personuppgiftsombudet skall vidare hjälpa registrerade att få rättelse när det finns anledning att misstänka att behandlade personuppgifter är felaktiga eller ofullständiga. Dessutom skall personuppgiftsombudet föra en förteckning över de behandlingar som den personuppgiftsansvarige genomför och som skulle ha omfattats av anmälningsskyldighet om ombudet inte hade funnits (jfr avsnitt 13).

Tillsättning och entledigande av ett personuppgiftsombud skall anmälas till Datainspektionen.

3.5 Samtycke

Med samtycke avses varje slag av frivillig, särskild och otvetydig viljeyttring genom vilken den registrerade, efter att ha fått information, godtar behandling av personuppgifter som rör honom eller henne.

Samtycket kan vara antingen muntligt eller skriftligt. Det skall vara frivilligt. Den registrerade måste innan samtycke ges ha fått sådan information att han eller hon kan bedöma för- och nackdelarna med behandlingen av de personuppgifter det gäller och så att han eller hon kan utöva sina rättigheter enligt personuppgiftslagen. Ett samtycke skall vidare vara otvetydigt. Det får således inte råda någon tvekan om att ett frivilligt samtycke verkligen föreligger. Samtycket måste också vara särskilt, vilket innebär att det måste gälla en viss behandling som rör den registrerade och som utförs av en viss registeransvarig för vissa ändamål.

4

Var gäller personuppgiftslagen?

Personuppgiftslagen tillämpas på sådana personuppgiftsansvariga som är etablerade i Sverige. Även när en personuppgiftsansvarig från tredje land (dvs. ett land utanför EU och EES) använder utrustning, t.ex. terminaler och frågeformulär, som finns i Sverige för behandling av personuppgifter skall som huvudregel den svenska lagen tillämpas. I sådant fall skall den ansvarige utse en företrädare för sig som är etablerad i Sverige. Företrädaren jämställs med en personuppgiftsansvarig vid tillämpningen av personuppgiftslagen. Personuppgiftslagen gäller aldrig om utrustning bara används för att föra över uppgifter mellan två länder som båda är utanför EU och EES.

5

Offentlighetsprincipen samt tryck- och yttrandefriheten

Den grundlagsfästa offentlighetsprincipen innebär att myndigheterna är skyldiga att lämna ut allmänna handlingar – på papper – till den som begär det, om inte sekretess gäller. Av betydelse för offentlighetsprincipen är också myndigheternas skyldigheter enligt lag och andra författningar att bevara uppgifter och inte ändra dem på ett sådant sätt att ursprungsuppgifterna utplånas.

Bestämmelserna i personuppgiftslagen tillämpas inte på ett sådant sätt att de skulle kunna inskränka offentlighetsprincipen eller strida mot bestämmelserna om tryck- och yttrandefrihet i tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen.

I personuppgiftslagen finns vidare ett undantag för sådan behandling av personuppgifter som bara har att göra med journalisters arbete eller konstnärligt eller litterärt skapande. Lagens bestämmelser om säkerhetsåtgärder vid behandling av personuppgifter (se avsnitt 11) skall dock tillämpas i dessa fall.

6

Grundläggande krav på behandling av personuppgifter

Den personuppgiftsansvarige skall bl.a. se till att personuppgifter

- behandlas bara om det är *lagligt*
- behandlas på ett *korrekt* sätt och i enlighet med *god sed*
- samlas in bara för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade *ändamål*
- inte behandlas för något ändamål som är *oförenligt* med det för vilket uppgifterna samlades in
- som behandlas är *adekvata* och *relevanta* i förhållande till ändamålen med behandlingen
- behandlas bara om det är *nödvändigt* med hänsyn till ändamålen med behandlingen
- som behandlas är *riktiga* och, om det är nödvändigt, *aktuella*
- rättas, blockeras eller utplånas om de är *felaktiga* eller *ofullständiga* med hänsyn till ändamålen med behandlingen
- inte *bevaras* under en längre tid än vad som är nödvändigt.

För behandling av personuppgifter för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål gäller vissa särskilda regler. Om personuppgifter som behandlats för sådana ändamål också behandlas senare, skall detta inte anses oförenligt med de ursprungliga ändamål för vilka uppgifterna samlades in. Det är också tillåtet att för sådana ändamål spara personuppgifter under längre tid. Personuppgifter får dock inte heller i dessa fall bevaras under längre tid än vad som behövs.

7

Tillåten behandling av personuppgifter

7.1 Allmänt

Personuppgifter får behandlas bara om den registrerade har lämnat sitt *samtycke* till behandlingen eller om behandlingen är *nödvändig* för att

- ett *avtal* med den registrerade skall kunna fullgöras eller åtgärder som den registrerade begärt skall kunna vidtas innan ett avtal träffas
- den personuppgiftsansvarige skall kunna fullgöra en *rättslig skyldighet*
- *vitala intressen* för den registrerade skall kunna skyddas
- en arbetsuppgift av *allmänt intresse* skall kunna utföras
- den personuppgiftsansvarige eller en tredje man till vilken personuppgifter lämnas ut skall kunna utföra en arbetsuppgift i samband med *myndighetsutövning*
- ett ändamål som rör ett berättigat intresse hos den personuppgiftsansvarige eller hos en sådan tredje man som personuppgifterna lämnas ut till skall kunna tillgodoses, om detta *intresse väger tyngre* än den registrerades intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten.

Den registrerade kan ta tillbaka sitt samtycke. När en behandling bara är tillåten med samtycke, får ytterligare personuppgifter inte behandlas sedan den registrerade har tagit tillbaka sitt samtycke.

Även om det annars skulle vara tillåtet utan att samtycke har lämnats, får behandling av personuppgifter som behövs för direkt marknadsföring inte ske om den registrerade hos den personuppgiftsansvarige skriftligen anmäler att han eller hon motsätter sig behandlingen.

I övrigt har den registrerade inte rätt att vägra att gå med på behandling av personuppgifter som är tillåten enligt personuppgiftslagen.

Uppräkningen ovan räknar upp alla fall när man får behandla personuppgifter. Om känsliga personuppgifter, uppgifter om lagöverträdelser m.m. eller personnummer skall behandlas, måste behandlingen dessutom vara tillåten enligt de bestämmelser som gäller för sådana uppgifter (se efterföljande avsnitt).

7.2 Behandling av känsliga uppgifter

Det är förbjudet att behandla personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse samt medlemskap i fackförening. Det är också förbjudet att behandla sådana personuppgifter som rör hälsa eller sexualliv.

Förbudet gäller inte

- vid *uttryckligt samtycke* av den registrerade
- när uppgifter på ett tydligt sätt *offentliggörs* av den registrerade
- vid *nödvändig behandling* för att den personuppgiftsansvarige skall kunna fullgöra skyldigheter eller utöva rättigheter inom *arbetsrätten*, för att skydda *vitale intressen* hos den registrerade eller någon annan och den registrerade inte kan lämna sitt samtycke, eller för att fastställa, göra gällande eller försvara *rättsliga anspråk*
- vid behandling inom *ideella organisationer*
- inom *hälso- och sjukvården*, om det är nödvändigt för förebyggande hälso- och sjukvård, medicinska diagnoser, vård eller behandling eller administration av hälso- och sjukvård.

Känsliga personuppgifter får behandlas utan den registrerades samtycke för forskning och statistik, om behandlingen är nödvändig och om samhällsintresset av projektet klart väger över riskerna för otillbörligt intrång i den personliga integriteten. Om behandlingen har godkänts av en forskningsetisk kommitté, skall dessa förutsättningar anses uppfyllda.

Regeringen får meddela föreskrifter om ytterligare undantag från förbudet att behandla känsliga personuppgifter, om det behövs med hänsyn till ett *viktigt allmänt intresse*.

Reglerna för behandling av känsliga personuppgifter gäller utöver de grundläggande och allmänna krav som skall vara uppfyllda vid all behandling av personuppgifter.

7.3 Behandling av uppgifter om lagöverträdelse m.m.

Det är förbjudet för andra än myndigheter att behandla personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden. Förbudet omfattar inte avgöranden i tvistemål, t.ex. mål om betalningsskyldighet.

Regeringen eller Datainspektionen får bestämma undantag från förbudet.

7.4 Behandling av personnummer

Uppgifter om personnummer får utan samtycke behandlas bara när det är klart motiverat med hänsyn till ändamålet med behandlingen, vikten av en säker identifiering eller något annat beaktansvärt skäl.

8

Den som är registrerad har rätt till information

8.1 Information som den registrerade alltid skall få

Om uppgifter om en person samlas in från personen själv, skall den personuppgiftsansvarige självmant lämna den registrerade information om behandlingen.

Om personuppgifterna samlats in från någon annan källa än den registrerade, gäller följande. Den personuppgiftsansvarige skall självmant lämna den registrerade information om behandlingen när uppgifterna registreras. Är uppgifterna avsedda att lämnas ut till tredje man, behöver informationen dock inte lämnas förrän uppgifterna lämnas ut för första gången. Information behöver inte lämnas alls, om det finns bestämmelser om registrerandet eller utlämnandet av personuppgifterna i en lag eller någon annan författning.

Information behöver aldrig lämnas om sådant som den registrerade redan känner till. Inte heller behöver information lämnas om det visar sig vara omöjligt eller skulle innebära en oproportionerligt stor arbetsinsats. Om uppgifterna används för att vidta åtgärder som rör den registrerade, skall dock information lämnas senast i samband med att detta görs.

Informationsskyldigheten kan begränsas av regler om sekretess och tystnadsplikt. Som exempel kan nämnas att sekretess inom hälso- och sjukvården för uppgifter om en persons hälsotillstånd gäller också i förhållande till honom eller henne själv, om det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas ut. Även en personuppgiftsansvarig som inte är en myndighet får tillämpa bestämmelserna i sekretesslagen för att vägra lämna ut information till den registrerade.

Informationen skall innehålla uppgifter om den personuppgiftsansvariges och dennes eventuella företrädares identitet, ändamålen med den behandling för vilka uppgifterna är avsedda och all ytterligare information som är nödvändig för att den registrerade skall kunna ta till vara sina rättigheter i samband med behandlingen.

Vid bedömningen av om informationslämnandet skulle innebära en oproportionerligt stor arbetsinsats beaktas bl.a. antalet registrerade, uppgifternas ålder och de åtgärder som kan vidtas till skydd för den registrerade.

Den skyldighet att informera som föreskrivs i personuppgiftslagen gäller i princip utöver den informationsskyldighet som kan vara föreskriven enligt annan lagstiftning, t.ex. på hälso- och sjukvårdens område.

8.2 Information som den registrerade får efter ansökan

Den personuppgiftsansvarige är skyldig att en gång per kalenderår gratis lämna besked om personuppgifter som rör en viss person behandlas eller ej, om den personen ansöker om det. Behandlas sådana uppgifter skall skriftlig information lämnas också om vilka uppgifter om sökanden som behandlas, varifrån dessa uppgifter har hämtats, vilka ändamålen med behandlingen är och till vilka mottagare eller kategorier av mottagare som uppgifterna lämnas ut.

Ansökan om information skall göras skriftligen hos den personuppgiftsansvarige och vara undertecknad av den sökande själv.

Informationen skall lämnas inom en månad från det att ansökan gjordes. Om det finns särskilda skäl för det, får informationen dock lämnas senast fyra månader efter ansökan. Som exempel på särskilda skäl kan nämnas att personuppgifterna är krypterade, att sökmöjligheterna är begränsade eller att det rör sig om många uppgifter som är uppdelade på flera olika register eller databaser.

Information behöver inte lämnas om personuppgifter i löpande text som inte hade fått sin slutliga utformning när ansökan gjordes eller som har formen av minnesanteckningar eller liknande. Trots detta skall information lämnas ut till den sökande om uppgifterna har lämnats ut till tredje man eller om uppgifterna behandlas enbart för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål eller, när det gäller löpande text som inte fått sin slutliga utformning, om uppgifterna har behandlats under längre tid än ett år.

Liksom när det gäller information som skall lämnas självmant (se avsnitt 8.1) gäller även i detta fall regler om sekretess och tystnadsplikt i stället för informationsskyldigheten.

Informationen skall vara begriplig för den registrerade. När det gäller information om varifrån uppgifterna kommer, behöver den personuppgiftsansvarige bara lämna den information som finns tillgänglig för honom eller henne. Den personuppgiftsansvarige behöver alltså inte hålla reda på varifrån uppgifterna har hämtats, men om han eller hon vet det när den registrerade begär information skall det uppges.

9

Vissa beslut genom databehandling

Om ett beslut som har rättsliga följder för en fysisk person eller annars har märkbara verkningar för personen grundas enbart på databehandling av personuppgifter som är avsedda att bedöma *egenskaper* hos den berörda personen, har denne möjlighet att på begäran få beslutet omprövat av en person.

Var och en som varit föremål för ett sådant beslut har också rätt att på ansökan få information från den personuppgiftsansvarige om vad som har styrt den databehandling som lett fram till beslutet.

10

Rättelse

Den personuppgiftsansvarige är skyldig att på begäran av den registrerade snarast rätta, blockera (spärra) eller utplåna sådana personuppgifter som inte har behandlats i enlighet med personuppgiftslagen eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen. Det kan t.ex. röra sig om felaktiga uppgifter eller uppgifter som inte får behandlas därför att de är känsliga.

Den personuppgiftsansvarige skall också underrätta tredje man som uppgifterna har lämnats ut till om åtgärden, om den registrerade begär det eller om mera betydande skada eller olägenhet för den registrerade skulle kunna undvikas genom en underrättelse. Någon sådan underrättelse behöver dock inte lämnas, om detta visar sig vara omöjligt eller skulle innebära en oproportionerligt stor arbetsinsats.

Den personuppgiftsansvarige måste på egen hand vara aktiv för att se till att de behandlade personuppgifterna är korrekta. Den registrerade kan också kräva rättelse av uppgifter.

Uppkommer oenighet mellan den personuppgiftsansvarige och den registrerade om uppgifter skall korrigeras eller inte, kan den registrerade anmäla detta till Datainspektionen.

Det är den som skall göra korrigeringen, dvs. den personuppgiftsansvarige, som bestämmer vilken av de alternativa metoderna rättelse, blockering och utplånande som skall väljas i olika situationer.

11

Säkerheten vid behandling av personuppgifter

Den som arbetar med personuppgifter får bara behandla dessa i enlighet med instruktioner från den personuppgiftsansvarige. Om det i lag eller annan författning finns särskilda bestämmelser om behandlingen av personuppgifter i det allmännas verksamhet i sådana frågor, skall dessa gälla.

Den personuppgiftsansvarige är skyldig att vidta tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda personuppgifterna. Åtgärderna skall åstadkomma en lämplig säkerhetsnivå.

När den personuppgiftsansvarige anlitar ett personuppgiftsbiträde för att utföra behandling av personuppgifter, skall det finnas ett skriftligt avtal som särskilt reglerar säkerhetsfrågorna. Den personuppgiftsansvarige skall också vara skyldig att se till att personuppgiftsbiträdet verkligen vidtar nödvändiga säkerhetsåtgärder.

Skulle någon som arbetar för den personuppgiftsansvarige lämna ut personuppgifter i strid med vad som gäller enligt personuppgiftslagen, är det den personuppgiftsansvarige som bär det rättsliga ansvaret gentemot den registrerade.

Datainspektionen bör i rimlig utsträckning lämna råd i säkerhetsfrågor. Inspektionen får vidare besluta om säkerhetsåtgärder. Säkerhetsbrister är oacceptabla. Datainspektionen har därför tydliga befogenheter just när det gäller säkerheten. I personuppgiftslagen finns en uttrycklig bestämmelse om att tillsynsmyndigheten får meddela beslut om säkerhetsåtgärder i enskilda fall. Genom ett sådant beslut får den personuppgiftsansvarige besked om vilka åtgärder han eller hon måste vidta för att uppfylla säkerhetskraven.

Det är den personuppgiftsansvarige som har ansvaret gentemot den registrerade när det gäller behandlingen även när ett personuppgiftsbiträde har anlåtats.

12

Överföring av personuppgifter till tredje land

12.1 Allmänt

Det är i princip förbjudet att till tredje land (ett land utanför EU och EES) föra över personuppgifter som är under behandling. Det är dock trots förbudet tillåtet att föra över personuppgifter till tredje land, om den registrerade har lämnat sitt *samtycke* till överföringen eller när överföringen är *nödvändig* för att

- ett *avtal* mellan den registrerade och den personuppgiftsansvarige skall kunna fullgöras eller åtgärder som den registrerade begärt skall kunna vidtas innan ett avtal träffas
- ett sådant *avtal* mellan den personuppgiftsansvarige och tredje man som är i den registrerades intresse skall kunna ingås eller fullgöras
- *rättsliga anspråk* skall kunna fastställas, göras gällande eller försvaras
- *vitala intressen* för den registrerade skall kunna skyddas.

Det är också tillåtet att föra över personuppgifter för användning enbart i en stat som har anslutit sig till Europarådets konvention den 28 januari 1981 om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter. Vilka dessa länder är kan Datainspektionen lämna uppgift om.

Regeringen får i fråga om databehandling av personuppgifter meddela föreskrifter om undantag för överföring av personuppgifter till vissa stater. Detta kan regeringen göra när det visar sig att ett tredje land har en tillräcklig nivå på skyddet för att personuppgifter skall kunna föras över.

Regeringen får också i fråga om databehandling av personuppgifter meddela föreskrifter om att överföring av personuppgifter till tredje land är tillåten, om överföringen regleras av ett avtal som ger tillräckliga garantier till skydd för de registrerades rättigheter.

Regeringen eller Datainspektionen får vidare i fråga om databehandling av personuppgifter meddela föreskrifter om undantag, om det behövs med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse eller om det finns tillräckliga garantier till skydd för de registrerades rättigheter.

12.2 Personuppgifter och Internet

Behandling av personuppgifter över Internet innebär att uppgifterna kan bli tillgängliga var som helst i världen och alltså även i länder som inte har ett tillfredsställande skydd för enskildas personliga integritet eller som kanske helt saknar regler på det området. Personuppgiftslagens skyddsregler vid överföring av personuppgifter till tredje land har här en viktig funktion att fylla. Reglerna innebär att det i princip krävs samtycke från den registrerade för att personuppgifter skall få behandlas över Internet. Detta gäller oavsett hur behandlingen sker. Det kan alltså röra sig om t.ex. hemsidor (webbsidor), elektronisk post, elektroniska sändlistor eller inlägg i nyhetsgrupper.

De tidigare nämnda undantagen från personuppgiftslagen vid behandling av personuppgifter för rent privat verksamhet samt för journalisters arbete eller konstnärligt eller litterärt skapande gäller även sådan behandling som sker över Internet.

13

Anmälan om behandling av personuppgifter

Det tidigare licens- och tillståndssystemet har avskaffats. Datainspektionens verksamhet har i stället koncentrerats till att ge råd och sprida kunskap om de materiella reglerna och att utöva tillsyn över att reglerna följs.

Enligt personuppgiftslagen finns en principiell skyldighet att anmäla all databehandling till tillsynsmyndigheten, som skall föra ett register över anmälningarna. Om den personuppgiftsansvarige har utsett ett personuppgiftsombud – och anmält detta till Datainspektionen – behöver anmälningar om behandlingar dock inte göras. Regeringen eller Datainspektionen får meddela föreskrifter om undantag från anmälningskyldigheten för sådana typer av behandlingar som sannolikt inte kommer att leda till otillbörligt intrång i den personliga integriteten.

Allmänheten har rätt att direkt från den personuppgiftsansvarige på begäran få upplysningar om sådana behandlingar som inte anmäls.

Regeringen får meddela föreskrifter om att särskilt integritetskänsliga behandlingar skall anmälas till tillsynsmyndigheten för förhandskontroll tre veckor i förväg. Detta gäller även om ett personuppgiftsombud har utsetts.

Den personuppgiftsansvarige är skyldig att till var och en som begär det skyndsamt och på lämpligt sätt lämna upplysningar om sådan data- och annan behandling av personuppgifter som inte har anmälts till Datainspektionen.

14

Tillsyn

Datainspektionen är tillsynsmyndighet enligt personuppgiftslagen och har i den egenskapen rätt att få tillgång till de personuppgifter som behandlas, upplysningar om och dokumentation av behandlingen och säkerheten vid denna samt tillträde till lokaler som har anknytning till behandlingen.

Om Datainspektionen inte kan få tillräckligt underlag för att konstatera att behandlingen är laglig, får den vid vite förbjuda den personuppgiftsansvarige att behandla personuppgifter på annat sätt än genom att lagra dem. Detsamma gäller om det efter att en olaglig behandling konstaterats inte går att få rättelse på något annat sätt eller om saken är brådskande.

Datainspektionen får ansöka hos länsrätten om att sådana personuppgifter som har behandlats på ett olagligt sätt skall utplånas. Denna möjlighet får användas bara om det inte genom andra åtgärder är möjligt att förena behandlingen av uppgifterna med de regler som gäller. Beslut om utplånande får inte meddelas, om det skulle vara oskäligt.

Ett beslut av Datainspektionen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, dvs. i första hand länsrätten. Datainspektionen får bestämma att beslutet skall gälla även om det överklagas.

15

Skadestånd och straff

Den personuppgiftsansvarige skall ersätta den registrerade för skada och kränkning av den personliga integriteten som en behandling av personuppgifter i strid med lagen har orsakat. Om den personuppgiftsansvarige visar att felet inte berodde på honom eller henne, kan ersättningsskyldigheten dock i den utsträckning det är skäligt sättas ned eller helt falla bort.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar osanna uppgifter i information eller anmälan enligt den nya lagen, i strid med bestämmelserna i den nya lagen behandlar känsliga personuppgifter eller uppgifter om lagöverträdelser m.m. eller för över personuppgifter till tredje land eller låter bli att göra en anmälan om behandling till tillsynsmyndigheten kan straffas med böter eller fängelse i högst sex månader. Om brottet är grovt, är straffet fängelse i högst två år.

16

Datalagen gäller fortfarande i vissa fall

Personuppgiftslagen träder i kraft den 24 oktober 1998. För behandling av personuppgifter som har påbörjats före denna dag tillämpas lagen dock först från den 1 oktober 2001. Dessförinnan gäller fortfarande datalagen. Detsamma gäller behandling som utförs för ett visst bestämt ändamål om behandlingen för det ändamålet påbörjats före ikraftträdandet. Vissa bestämmelser i den nya lagen tillämpas emellertid inte på påbörjad manuell behandling av personuppgifter förrän den 1 oktober 2007. Dessa bestämmelser tillämpas inte heller på pågående lagring av personuppgifter för historisk forskning förrän uppgifterna börjar behandlas på något annat sätt, t.ex. genom att bearbetas.